Santiago Rusiñol
Obra completa

EPISODI SEGON

A CASA DEL MORO

I

La travessia.—Les cinc posicions del fez.—El vespre del tercer dia.—Misericordia

Voldria, estimats llegidors, ser pintor, i gran pintor, per fer-vos passar devant dels ulls, an el frontis d'aquest epissodi, les diferentes posicions que va pendre el fez d'en Tartarín en els tres dies de travesia que va fer a bord del *Zuave*, entre la Fransa i l'Algeria.

Primer, vos el mostraria a la sortida, a dalt del pont, superb i heroic, tal com era, aureolejant sa bella testa. Vos el presentaria després, a la sortida del port, quan començava el *Zuave* a balancejar sobre les ones; vos el mostraria vibrant, estranyat, com si ja sospités els primers sintomes del mal que tenia de venir.

Després, an el golf de *Lió*, a mida que's va mar endins, i que les ones van creixent, vos el tornaria a mostrar barallant-se am la tempesta, alsant-se dret a sobre del crani del hèroe i am la gran barba esterrufant-se, entre la boira i la borrasca. Quarta posició, a les sis del vespre devant de les costes de Còrcega: El pobre fez a sobre coberta penjant melancolicament, i mirant i sondant la mar... Per fi, quinta i darrera posició, ane'l fóns d'un camarot, en un llit estret i petit com un calaix de calaixera: una cosa informe i desolada rellisca sobre el coixí, i aquesta cosa és el fez, la heroica *chechia* de sortida, reduida an aquell moment a un casco vulgar, am metja i enfonsant-se fins a les orelles d'una testa, convulsionada, descolorida i malalta...

Ah, si aquells tarasconesos haguessin vist el gran Tartarín ajegut dintre d'aquell calaix, entre aquella claror trista qu'entrava per la claraboia, i aquella olor que tenen els barcos de fusta mullada i cuina fada; si l'haguessin sentit *respirar* a cada volta de l'hèlice, i demanar thé cada cinc minuts, i renegar contra el camarer amb una veueta de infant, com se'n haurien penedit d'haver-lo obligat a marxar! Paraula de historiador: Vos juro que'l pobre *Moro* feia engoixa i pietat. Sorprés soptament pel mareig, el pobre desgraciat, no havia tingut el coratge de descordar-se aquells dos pams de cinturó algerià, ni de treure-s l'arse-

nal... i aquells ganivets de caça li esclafaven les costelles; el cuiro del revólver li masegava les cames, i per acabar de rematar-lo, en Tartarín Sancho no paraba de jemegar i de dir pestes. «Ja t'ho havia dit, imbecil» li anava dient refonfunyant. «No volias anar a l'Africa?... Doncs aquí la tens la tal Africa.»

I lo qu'era més crudel, és que del fóns del camarot i del fóns dels seus jemecs, el malaventurat sentia als passatgers del gran saló que reien, cantaven, menjaven i feien la gran partida. El passatge del *Zuavo* era tan alegre com nombrós: oficials que se'n anaven a unirse an el seu regiment, senyores del *Alcázar:* el café concert de Marsella; comics, un ric musulmà que venia de la Meca, un princep montenegrí de la broma, que escarnia an en Ravel i an en Gil Pérez... i cap d'ells tenia mareig, i passaven el temps bebent *champagne* amb el capità del *Zuave,* un bon *vivant* marsellés, que li deien *Barbassou,* amistançat a cada banda, am pis a Alger i a Marsella.

En Tartarín de Tarascó els hauria esclafat a tots, an aquella colla de miserables! Com més alegria sentia, més malament se trobava.

Per últim, al mig jorn del tercer dia va haver-hi a bordo del barco un moviment extraordinari, que va desensopir al nostre hèroe. La campana de popa tocava i se sentia sobre el pont el trepig de les grans bòtes dels mariners que corrien.

—Màquina avant! Màquina enrera!—cridava la veu enragullada del capità Barbassou.

—Màquina, *stop*—gran parada, una sotregada, i res més!... Res més que'l barco silenciós gronxant-se, ara a la dreta, ara a l'esquerra, lo meteix que un globo an el aire.

Aquest silenci imprevist va espantar an Tartarín, i...

—Misericordia! Qu'anem a fóns...—va cridar amb una veu terrible, i tornant-li a venir la força com per art d'encantament, va saltar de un bot del calaix i es va precipitar sobre el pont am tot l'arsenal a sobre.

Santiago Rusiñol
Obra completa

II

A les armes! A les armes!

Santiago Rusiñol Obra completa

II

A LES ARMES! A LES ARMES!

No anaven a fóns: arribaven.

El *Zuave* acabava d'entrar a la rada, una hermosa rada d'aigües negres, però fonda, silenciosa, trista i casi deserta. Al devant, sobre una montanya, Alger la blanca: am ses casetes de blanc mate, que apretant-se unes a les altres, baixaven fins al peu del mar. Una parada de bogaderes sobre la falda de Meudon. A sobre, un gran cel de satí blau, però allò que se'n diu un blau.

El nostre il·lustre Tartarín, una mica refet del trangul, es mirava aquell paisatge, escoltant am gran respecte al princep montenegrí, que li anava anomenant els diferents barris de la vila: la Casbab, la vila de dalt, i el carrer de Bab-Azoun. Era un home ben educat

aquell primcep montenegrí! Coneixia Alger pam a pam i parlava molt bé l'àrabe. Així és que'n Tartarín es va proposar cultivar-lo... Tot d'una, a tot lo llarc de la coberta, ont el tarasconés s'apoiava, va veure un rengle de mans negres que s'arrapaven per defora. Desseguida li va compareixer a devant un cap de negre riçat, i en el temps de poguer dir un credo, el pont va ser invadit arreu per un centenar de pirates, negres, grocs, mig nusos, horrorosos i terribles.

Ara si que havien arribat els seus! Ja'ls coneixia en Tartarín! Eren *ells!* Ells, viva Deu! Aquells *ells* que havia cercat tantes vegades pels carrers de Tarascó! A l'últim havien vingut! Ja era hora!

De moment la meteixa gran sorpresa el va deixar clavat al seu lloc, però quan va veure que'ls pirates es tiraven sobre'ls baguls i anaven a arrencar les fundes i a començar el saqueig del barco, ai fills meus, aguanteu-me! l'hèroe's va despertar, va arrencar-se el ganivet de caça i cridant als passatgers: «A les armes! Tot-hom a les armes!» ell el primer, el primer de tots, es va llençar sobre'ls pirates.

—*Qu'es açó?* Què és això? Què vos passa? —va dir el capità Barbassou, que sortia del entre-pont.

—Sou vos, capità? Depressa! Depressa armeu els homes!

—I per què, *boun Diou?*

—Què no'ls veieu?...

—El què?

—Aquí, devant vostre... Els pirates...

El capità Barbassou el mirava esparverat. En aquest meteix moment un negraç passava devant d'ells, corrent, am la farmacia de l'hèroe a coll.

—Miserable! Espera-m i veuras!—va udolar el tarasconès, corrent-li al darrera am la daga.

Barbassou el va atrapar al vol, aguantant-lo pel cinturò.

—Però sosegueu-vos! Bona reira! No'n són això de pirates. Fa temps que s'han acabat els pirates. Són camalics.

—Camalics, dieu?

—Camalics, vos dic. Camalics que venen a buscar els bagatges pera portar-vos-els a terra. Amb això, deseu aquesta ganiveta, doneu-me el bitllet i seguiu derrera aquest negre, un bon jan, que vos acompanyarà fins a terra, i fins vos ensenyarà l'Hôtel, si és que voleu que vos el ensenyi.

Mig confós, en Tartarín donà el bitllet, i seguint al negre va baixar per l'escala de fusta, i s'enquibí en una barcaça que ballava al costat del barco. Tot el bagatge ja hi era: les maletes, les caixes d'armes, els baguls i les conserves alimenticies; i com que omplien la barca, no hi va haver necessitat d'esperar al-

tres viatgers. El negre es va enfilar dalt dels baguls, i allí, amb els genolls entre les mans, es va arronsar com un mico. Un altre negre va agafar els rems, i tots dos es van mirar en Tartarín i van riure, ensenyant les seves dents blanques.

Dret derrera, am la ganyota terrible que aterrorisava als seus compatriotes, el gran tarasconès amanyagava el manec del ganivet; doncs per més que digués en Barbassou, no més se'n fiava a mitjes de les intencions d'uns camalics que tenien la pell de éban, i que no s'assemblaven de res als bons camalics de Tarascó.

Cinc minuts després la barca arribava a terra, i en Tartarín desembarcava an el barriet berberisc, ôn tres cents anys avans que ell un galerià espanyol, dit Cervantes, preparava sota el bastó de la patuleia argelina, una novela sublim que s'havia de titular *Don Quixot*.

Santiago Rusiñol
Obra completa

III

Invocació a Cervantes.—Desembarc.—Aon són els «moros»?—Res de «moros».—Desil-lusió

Santiago Rusiñol Obra

III

INVOCACIÓ A CERVANTES.—DESEMBARC.—AON SÓN ELS *moros?*—RES DE *moros*.—DESIL-LUSIÓ.

Oh, Miquel Cervantes Saavedra, si és veritat allò que diuen, que allí ont han habitat els grans homes, quelcom d'ells mateixos viu en l'aire, fins a la fí de les edats, lo que de tú quedava en la platja d'aquesta terra berberisca, es devia commoure de joia, al veure desembarcar an en Tartarín, aquest tipo maravellós de francés meridional, en qui estaven encarnats els dos héroes del teu llibre: Don Quixot i Sancho Panza.

L'aire era calent, aquell dia. En el moll, regats de sol, cinc o sis carrabiners d'Alger, esperaven noves de França; alguns moços, arrupits, fumaven am llargues pipes, i alguns

mariners de Malta, replegaven les grans xarxes, aon milers de sardines lluïen entre les malles, com petites monedes de plata.

Però, aixis qu'en Tartarín hagué posat el peu en terra, el moll es va animar de sopte, i allò va cambiar d'aspecte. Una bandada de selvatges, encare més repugnants que aquells pirates del barco, van sortir d'entre'l pedregar allà a la costa, i van caure soptadament sobre el desembarcat. Moraços nusos, a sota-cobertores de llana, morets en pellingos, negres, tunecins, maonesos, *mozabites, garçons* d'hôtel, amb els devantals blancs posats, i tot-hom cridava, esvalotava, se li agafaven a la roba, se li disputaven els baguls, i aquest emportant-se'n les conserves i aquell altre la farmacia, entre un guirigall fantastic, li tiraven a la cara els noms d'hôtels inverossimils.

Aturdit, per aquest daltabaix, el pobre Tartarín, anava, venia, renegava, es removia, corria derrera'l bagatge, i no sabent com fer-se entendre d'aquella colla de selvatges, els predicava en francés, en provençal, fins en llatí, en llatí de *Pourceougnac, rosa, la rose, bonus, bona, bonum*, i tot allò que sabia, però cah! era temps perdut. Ni menos se l'escoltaven! Per sòrt, un home petitó, que anava armat d'un garrot, va intervenir com un déu Homer, i's va ficar a la barreja, i aquest vull aquest no vull, va dispersar la patuleia. Era un municipal algerí. Am molts modos va aconsellar

an en Tartarín que anés a l'Hôtel d'Europa, i'l va entregar als garçons, que, amb algunes carretades, el varen portar an ell i als bagatges.

Als primers passos que va donar a dintre d'Alger, en Tartarín de Tarascó. obria uns ulls com dugues taronges. Ell s'havia imaginat, per endevant, una vila oriental, magica, mitológica, aixís com un entre-mig de Constantinopla i Zanzibar... i tornava a caure a Tarascó... Per tot arreu restaurants, cafès, carrers llargs am cases de quatre pisos, una placeta empedrada aont els musics de regiment tocaven polkes d'Offembach; senyors asseguts en cadires i prenent cervesa; senyores, *loretas*, i militars; militars i més militars; ni un trist *Moro*, per remei!.. L'unic *Moro* qu'hi havia era ell! Aixís és, que per atravessar la plaça, se'n va donar un xic de vergonya. Tothom el mirava passar, i fins els musics de regiment, van parar de tocar de sopte i la polka va quedar enlaire.

Amb els dos fusells a l'espatlla, el revólver sobre l'anca, *fiero* i magestuós, en Tartarín va passar, am tota la gravetat, per entre-mig d'aquells grupos com en Robinson Crusoe, però aixís que va arribar a l'hôtel li varen faltar les forces. La marxa de Tarascó, el port de Marsella, el princep montenegrí, els pirates, de tot això se'n feia un capdell i li feia rodar la testa. El varen haver de pujar al

quarto, desarmar-lo, i despullar-lo. Fins volien fer venir el metge, però encare no va ser al llit, i tingué'l cap sobre'l coixí, es va posar a roncar, tan de gust, que l'hostaler considerà que'l socors de la ciencia era inutil, i am la més gran discreció tot-hom va sortir de la cambra.

Santiago Rusiñol
Obra completa

IV

El primer agüait

Santiago Rusiñol Obra completa

IV

El primer agüait

Tocaven les tres an el rellotge de casa el «govern civil», quan en Tartarín es despertà. Havia dormit tota la vetlla, tota la nit, tot el dematí, i fins un bon bocí de la tarde. És veritat que feia tres dies que la *chechia* n'havia passat de crespes!..

El primer pensament de l'héroe, encare no va obrir els ulls, va ser aquest: Sóc an el pais del lleó!.. Aquesta idea de que tenia els lleons a dos passos, com qui diu sota la mà, i que tenia d'anar a desfer-ne, brrr!.. per què no ho tenim de dir; li va fer agafar un fret d'agonia, i va tornar-se a acotxar intrepidament a sota de la flaçada.

Però, al cap d'un moment, això sí, l'alegria

que regnava a fòra, aquell cel blau, el solet qu'entrava an el quarto, el bon esmorçar que's va fer servir an el meteix llit, aquella finestra que s'obria, sobre la blavor del mar, i am tot això una botella d'un excelent vi de Crescia, li va tornar el vell heroisme. «Al lleó! Al lleó!» va cridar, llençant la flaçada, i es va vestir a tota preça.

Veus-aquí quin era el séu plan: sortir de la vila sense dir res a ningú, llençar-se al mig del desert, esperar que vingués la nit, posar-se a l'agüait, amagat; pan! pan! al primer lleó que passés, i després, al ser a l'endemà, venir a esmorçar a l'hôtel d'Europa, rebre les felicitacions, i enviar una bona carreta pera que portessin la bestia.

Amb això, va armar-se depreça, va cargolar la tenda-abrig i se la va posar a les espatlles amb el màneg que li sortia dos pams, i estirat com una estaca, al carrer. Aixis que va ser al carrer, com que no volia preguntar el camí, per no donar a sospitar quins eren els séus progectes va tombar de dret a la dreta, va enfilar les arcades. Bab-Azoun, de desde'l fons de quines botigues, les nierades de jueus el veien passar, amagats en recons negres lo meteix que les aranyes; va atraveçar la plaça del Teatre, va passar per l'arraval, i tirant per la polsosa carretera que condueix a Mustapha, va seguir la carretera.

An aquesta carretera, hi havia un bullit

fantastic. Omnibus, cotxes, carretons, furgons, carretes de bous portant herba, esquadrons de caçadors d'Africa, remats de burrets microscopics, negras venent galetes, cotxes d'alsacians emigrats, *spahis* am capa vermella, i tot això desfilant al mig de torbellins de pols, de crits, de cants, i de trompetades, entre dos files de tendotas, am maoneses pentinant-se sentades al peu de la porta, am tavernes de soldats, am tendes de carnicer, homes d'escorxador, i demaneu-ne!

«I d'això'n diuen Orient?» pensava'l gran Tartarín. «Si hi ha menos *moros* que a Marsella.»

De cop, va veure passar vora d'ell, am les grans cames reposades i engallat com un galldindi, un camell! un camell magnific, que li va fer batre'l cor.

Aquí hi ha camells? Doncs els lleons deuen ser aprop: i'l cert és, que no havien passat cinc minuts, quan vejé arribar una colla de caçadors de lleons! Una colla de caçadors que anaven am carrabines.

«Cobarts!» va dir-se'l nostre heroe, quan li van passar per la vora. «Grans cobarts! Anar a caçar el lleó a colles, i encare emportar-se'n goços!» Ell no's podia imaginar que's caçessin més que lleons a Alger! Però com que aquells caçadors tenien tan bona estampa de comerciants retirats, i com que aquesta manera d'anar a caçar el lleó am goços, era tan pa-

triarcal, el tarasconès, un poc intrigat, va cridar un dels senyors, i va dir-li:

—I altrament, company, bona caça?

—Aixis, aixis; —va respondre l'altre, mirant amb esverament l'armamenta considerable del guerrer de Tarascó.

—I haveu mort quelcom?

—Regular!.. Pitjor podia anar... Mireu-ho.

I el caçador algerí mostrà el sarró, plè de conills i de becades.

—Què vol dir això del sarró? Els fiqueu a dintre'l sarró?

—I doncs, aon voleu que'ls fiquém?

—Això és que deuen ser petits.

—Petits i grossos,—va dir el caçador. I com que duia preça d'arribar, va caminar a grans gambades i's va ajuntar amb els companys.

L'intrepit Tartarín, al mig de la carretera, va quedar plantat com un arbre; però després, reflexionant, es va dir: Bah! són gent de la broma! No han mort res, i continuà'l camí.

Ja hi havia menos cases, i's trobaven menos caminants. La nit se'n venia a sobre, i tot s'anava veient confós. En Tartarín de Tarascó va caminar encare mig-hora, i a l'ultim es va aturar. Era plena nit. Una nit sense lluna, atapaïda d'estels, i no's veia passar una ànima. L'héroe va pensar que'ls lleons no fan com les diligencies que van per la carretera, i se'n va anar camps a través. A cada passa's tro-

bava sots, bardices i arestes, però no hi fa res; ell caminava. De cop, se va parar, i's va dir: «Això fa flaire de lleó» i va ensumar a dreta i a esquerra.

Santiago Rusiñol
Obra completa

V

Pan! Pan!

Santiago Rusiñol Obra

V

Pan! Pan!

Era en un gran desert, selvatge, tot plè de plantes extranyes, d'aquelles plantes d'Orient que semblen besties malignes. A la mitja llum dels estels la seva ombra s'engrandia i estirava per tots costats. A la dreta'l bulto confós d'una montanya. Potser l'Atlas! i a l'esquerra'l mar invisible que bramulava sordament. Un verdader indret de tentar feres.

Amb un fusell al devant, un altre als dits i un genoll posat en terra, en Tartarín esperava... Va esperar una hora, dos hores, y... res! Allavores va recordar haver llegit an els seus llibres, que'ls grans matadors de lleons no anaven mai a caçar sense portar un cabridet, que'l lligaven a uns quants passos devant d'ells i'l feien cridar estirant-li una pota que

tenien lligada amb un cordill, però com que de cabrit no'n tenia'l nostre tarasconès va tenir la gran pensada d'imitar el crit de la bestiola amb una veu ben tremolosa: Mé! Mé!

Primer ben baixet, perquè an el fons del seu cor tenia una mica de por de que'l lleó'l sentís massa; després veient que ningú venia, Mé! i Mé! va cridar am més força i tampoc res: fins que a l'últim impacientat s'hi va posar de valent, i mé, mé, mé! i am tanta força, que'n comptes d'un cabridet semblava un bou que bramulava.

Tot d'una, a la vora d'ell, una cosa negra i gegantina va caure soptadament. En Tartarín va callar... Allò s'ajupia, flairava la terra, saltava, s'ajeia, galopava, i de cop es va aturar en sec. Era un lleó, no hi havia dupte !Se li veien clarament les seves quatre potes curtes, la seva estampa formidable, els dos ulls, els dos grans ulls que lluien en la fosca. A n'éll i foc! pan! pan! pan! Ja n'era! Un bot, saltar la bardiça i vinga'l ganivet de caça!

Al tir del tarasconès va contestar un udol terrible.

Ja es nostre! va cridar el bon Tartarín, i ferm sobre les dugues cames es prepará a rebre la bestia; però la bestia havia près mal i vinga cames-ajudeu-me! fugia amb uns crits qu'escruixien, i ell ferm, esperant la femella, tal com ho espliquen els llibres.

Per desgracia no va venir la femella. La va esperar dos o treshores i per fi's va cançar d'esperar-la. La terra era humida, la nit refrescava i la brisa del mar es comensava a despertar.

¿I si fes una bacaina per esperar que's fes de dia? es va preguntar en Tartarín. Despleguém la tenda-abric per lliurar-nos dels reumatismes... però tenda, has dit, desgraciat! Era tan ingeniosa la tenda, d'un sistema tan ingeniós, que mai la va poguer veure oberta.

Prou va suar més d'una hora i forcejar més de dugues per poguer-la arribar a obrir, però la maleida no s'obria. Feia com fan certs paraigües el dia que plou a cantis, s'empenyen a no volguer-se obrir, i si no's volen obrir no s'obren! Cançat d'aquella batalla la va rebotre per terra, i ell que sí se m'hi ajeu a sobre renegant com bon provençal.

«Ta, ta, ta, ta, taratà...»

—*Qu'és açò?* va dir de cop despertant-se.

Açò eren les trompetes dels caçadors de l'Africa que tocaven a diana an els quartels de Mustaph.à El matador de lleons es va fregar els ulls espalmat. Ell que's creia en plè desert, sabeu ahont era? Doncs era en un camp d'escarxofes, amb un camp de broquils a una banda i de remolatges a l'altre.

An el seu Sahara hi havia llegums, cavallers! Vora d'ell, sobre la serrelada verda del barri Mustaphà de dalt, es veien tantes torres

blanques, brillant sota la rosada que duia'l ventet de llevant, que un s'hauria cregut als vols de Marsella, al mig de *bastides* i *bastidons*.

L'aire burgès i casolà d'aquêt paisatge endormiscat va deixar tan parat al bon home, que li agafà un mal humor dels diables.

«Vaja, aquesta gent són bojos, va dir-se, de venir a plantar escarxofes a la vora de les lleoneres. Perquè no'm diràn pas que somío. Els lleons han vingut fins aquí. La prova no pot ser més clara.»

La prova eren les taques de sang qu'al fugir la bestia havia deixat derrera.

Arropit sobre la pista sagnosa, vigilant i amb el revolver als dits, el valent tarasconès d'escarxofera a escarxofera va arribar a un camp de civada, i al ser-hi, a sobre de l'herba esclafada i al mig d'una bassa de sang, ajegut sobre un costat i amb una ferida al cap, va trobar... endevineu què va trobar.

Un lleó, mal llamp!

No. Un ase, un d'aquêts asets que són tan comuns a Alger. Un borriquet, com allí en diuen.

Santiago Rusiñol
Obra completa

VI

Arribada de la femella. — Combat terrible.
El «Rendez-vous» dels conills.

VI

Arribada de la femella.—Combat terrible. El *Rendez-vous* dels conills

El primer moviment d'en Tartarín devant d'aquella desgraciada víctima, va ser un moviment de despit. Hi ha tanta distancia d'un lleó a un *bourriquet!* El segón moviment va ser de pena. Era'l pobre borriquet tan bonic i semblava tan bona persona! La pell del ventre encare tebia, s'inflava i es desinflava lo meteix que si fos una ona. En Tartarín es va agenollar i amb un cap del seu cinturó algerí probava d'aturar la sang de la desgraciada bestia, i el contemplar aquell gran home cuidant aquell borriquet era cosa que commovia.

Al frec sedós del cinturó, el borriquet qu'encare tenia dos xavos de vida, va obrir els

grans ulls de color gris, va moure dos o tres cops aquelles orelles llargues, com per dir: Mercés! Grans mercés! i després d'una convulsió encare va remoure'l cap i la qua... i ja no's va bellugar més.

Noiraud! Noiraud! va cridar de cop una veu que l'engunia l'escanyava. I allà en una montanyeta vehina's varen moure les branques. En Tartarín no més tingué temps d'alçar-se i posar-se desseguida en guardia. Ja era allí. Era la femella.

Va arribar terrible i furiosa, vestida de vella alsaciana, armada d'un paraigua vermell i reclamant el seu aset a tots els ecos de Mustaphà. Vos asseguro seriament que més li hauria valgut a ne'l pobre Tartarín d'havar-se-las amb una lleona furiosa qu'amb aquell dimoni de vella. Inútilment el desgraciat va tractar de fer-li entendre com la cosa havia succeit, qu'havia près el *Noiraud* per un lleó, però cah! La vella es va creure que volien burlar-se d'ella, i després de dir-li'l nom del porc s'hi va fer a cops de paraigües. En Tartarín, una mica pertorbat, es defensava com podia; parava'ls cops am la carrabina, suava, bufava i anava dient: Senyora!.... Serveixis escoltar-me, senyora!

Ja te'l donaràn el senyora. Era sorda la senyora. Amb els cops que donava's veia.

Per sort un tercer personatge va arribar a ne'l camp de batalla. Era'l marit de l'alsacia-

na, també alsacià i per torna taverner. Quan va veure de què's tractava i que l'assessí no volia res més que pagar el preu de la víctima, va desarmar la seva dòna i van fer tractes desseguida.

L'ase valia dèu francs; era'l preu corrent ane'ls mercats arabes, i en Tartarín en va dar dos cents. Després van enterrar el pobre *Noiraud* a sota d'una figuera, i com que l'alsacià s'havia posat alegre al veure'ls duros tarasconesos, va invitar l'hèroe a fer un boçí a la seva taverna, que la tenia allí a la vora, al costat de la carretera.

Els caçadors algerins hi venien a esmorçar cada diumenge; puig la terra era de caça, i per caçar-hi'l conill, no hi havia lloc millor en tots els voltants de la vila.

—¿I'ls lleons? va preguntar en Tartarín.

L'alsacià'l mirà estranyat: Els lleons?

—Sí... els lleons. ¿En veyeu algún de tant en tant? va dir el bon home am menos seguritat.

I perquè'ls lleons? Què n'havém de fer dels lleons?

—Doncs que no n'hi han a Alger?

—Am bona fè mai n'he vist cap i això que ja fa vint anys que visc a n'aquesta provincia. Em sembla haver sentit dir o llegir quelcom en els periòdics... però molt més lluny, cap allà baix, cap al Sud...

A n'aquêt moment varen arribar a la taver-

Santiago Obra cultural

na. Una taverna de suburbis, com aquelles tavernetes que's veuen a Vanves o a Pantin, amb un ram pansit a sobre la porta, amb uns tacos de billar pintats ane les parets i aquesta mostra inofensiva.

A ne'l *rendez-vous* dels conills.

Ane'l *rendez-vous* dels conills! quin recort per tu, oh, Bravida!

Santiago Rusiñol
Obra completa

VII

Historia d'un omnibus, d'una mòra i d'uns rosaris de flor de lleçamí.

VII

Historia d'un omnibus, d'una mòra i d'uns rosaris de flor de lleçamí

Aquesta primera aventura hauria descoratjat a molts, però els homes del tremp de'n Tartarín no's rendeixen facilment.

—Els lleons són al Sud,—va pensar l'heroe.—Doncs me'n aniré cap al Sud!

I amb el darrer boçí a la boca, va donar mercès al seu hoste, va abraçar an aquella vella sense guardar-li gens de malicia, va llençar una darrera llagrima per l'infortunat *Noiraud*, i se'n va entornar cap a Alger am l'intenció ben decidida de tancar caixes i maletes i marxar el meteix dia cap al Sud.

Desgraciadament per ell, la gran ruta de Mustaphà semblava que s'hagués estirat des-

de el dia avans. I queia un sol!... I feia una póls!... I aquella tenda-abric ditxosa pesava d'una manera... qu'en Tartarín no tingué coratge d'anar a peu fins a la vila, i al primer omnibus que va passar li va fer signo i va pujar-hi.

Pobre Tartarín de Tarascó! Quánt més no li hauria valgut pel seu nom i per la seva gloria, de no havers-hi pogut enquibir an aquella fatal baluerna, i de continuar pedrestement, fins amb el perill d'asfixiar-se per l'atmòsfera, per la tenda-abric i pels fusells de dos canons!

Quan en Tartarín hagué pujat, l'omnibus va quedar ple. An el fóns, amb el nas sobre el breviari, hi havia un vicari d'Alger, barba negra; al devant un jove moro, marxant, que fumava grans cigarrillos; després un mariner de Malta, i, finalment, quatre o cinc mòres, coberta la cara am roba blanca i que no més se'ls veien els ulls. Les dames venien de pregar en el fossar d'Abd el-Kader, però aquesta visita funebre no semblava pas entristir-les. Se les sentia riure, garlar i rosegar confitures a sota de les caretes.

En Tartarín es va adonar de que no'l perdien de vista. Una sobre tot, la que seia a devant d'ell, li havia plantat la mirada, i no'l va deixar en tot el camí. Encare que la dama anés tapada, la vivacitat d'aquell ull negre, gran i estirat per el Khol; aquell començament

de braços, fins i esbelts i carregats de braçelets d'or, que entreveia de tan en tan per la transparencia del vel; aquells moviments del cap, casi infantils per lo graciosos, esplicaven clarament que allí sota hi havia quelcom de jove, d'hermós, de bonic i d'adorable. El desgraciat Tartarín no savia ont entafurar-se. La caricia muda d'aquells grans ulls d'Orient el torbaven, l'agitaven i el feien morir. Tenia fret i tenia calor al meteix temps.

Per acabar de rematar-lo, s'hi va enredar la pantufla. Per sobre les bòtes de caça la sentia relliscar, còrrer, tremolar com una rateta vermella, aquella preciosa pantufla! Aveiam: Què havia de fer?... Contestar á la pressió i a la mirada. Això aviat hauria estat fet, però i les conseqüencies que'n vindrien? Una intriga d'amor a Orient és una cosa terrible!... I am sa imaginació novelesca de meridional exaltat, el brau tarasconès ja's veia caient en mans dels eunucs, decapitat, o pitjor: cusit dintre un sac de cuiro, i mar avall, am la seva testa seguint-lo! Això el va refredar una mica... però la pantufla continuava, i aquells dos ulls de devant seu s'obrien a tot obrir, com dugues flors de vellut negre, i semblava que deien:

—Cull-me!...

L'omnibus es va aturar a la plaça del Teatre, a l'entrada del carrer de Bab Azoun. De una a una, enconjides a dintre dels grans pantalons, i apretant els vels sobre d'elles

amb una gracia selvatge, les mòres van baixar de l'omnibus. La veïna d'en Tartarín va ser la derrera d'alçarse, i alçant una mica la cara, va passar tan aprop de la del heroe, que va fregar amb el seu alè, un verdader ram de joventut, de lleçamí, de mesc i de confitures.

El tarasconès va perdre el cap. Ebri d'amor i surti lo que vulgui, es va llençar derrera la mòra. Al soroll d'aquella quincalla, ella es va tombá un moment, es va posar un dit sobre la mascara, com dient «chut! no diguis res» i depreça, am l'altra mà, li va tirar uns rosariets fets am flors de lleçamí. En Tartarín de Tarascó es va ajupir per cullir-los, però com que'l nostre heroe era home de pès i anava tan carregat d'armes, l'operació va ser bastant llarga.

Quan es va tornar a aixecar, amb els rosaris de lleçamí sobre el cor, la mòra ja qui sab aont era.

Santiago Rusiñol
Obra completa

VIII

Lleons de l'Atlas, dormiu!

VIII

Lleons de l'Atlas, dormiu!

Lleons de l'Atlas, dormiu! Dormiu tranquils al fóns dels vostres amagatalls, allí on se crien els *aloes* i les etzevares selvatges. Durarà uns quants dies que'n Tartarín de Tarascó no vindrà pas a atropellar-vos. De moment, els seus enginys de guerra, caixa d'armes, farmacia, tenda-abric i conserves alimenticies, reposen, tranquilament embalades, a l'Hôtel d'Europa, en el quarto 36.

Dormiu tranquils, oh grans lleons! El tarasconès cerca la mòra. Desde el fet de aquell ditxós omnibus, el pobre desgraciat es pensa sentir sobre el peu, sobre el seu ample peu de trapense, el pessigolleig amorós d'aquella rateta roja; faci lo que faci i lo que vulgui,

sempre aquella brisa del mar li arriba als seus llabis perfumada a totes hores d'aquella amorosa flaire de confitura d'anís!

Vol la *moresca!* La necessita! La tindrá!

Però no és una cosa planera, en una vila de cent mil ànimes, el poguer trobar una persona, que no se'n coneix més que l'alè, les pantufles i el color dels ulls. Es necessita ser tarasconès i ferit de mal d'amor per seguir semblant aventura.

I lo més terrible de tot és que, a sota d'aquells vels tan blancs, totes les mòres s'assemblen; i que aquestes dames surten poc, i que si per etzar se'n volen veure, es te de pujar al barri de dalt, al barri alarb, al barri on viu *el moro,* i és un trenca colls aquest barri. Els carrers són negres i estrets, i pujen drets entre dugues linies de cases, am les teulades que's toquen, fent una bauma misteriosa; les portes són baixes, mudes, tristes i am gelosies, i sobre tot, a cada banda hi han unes barraques molt fosques, ont hi viuen els moros ferestecs, am dents blanques i ulls encesos, que fumen am pipes llargues, i es parlen baix, com si en preparessin alguna.

Dir que'l nostre Tartarín va atravessar sense emoció aquest barri formidable, seria no dir la veritat. Al contrari, estava molt commogut, i anant per aquells carrerons estrets, que ell sól omplia amb el seu ventre, el bon home avançava am grans precaucions, l'ull

alerta i el dit an el gatillo del revolver, lo meteix que quan anava al cercle. A cada moment temia veure-s caure a sobre de les espatlles tot un daltabaix d'eunucs, però el desig de veure la dama li donava l'atreviment i la força d'un gegant.

Vuit dies seguits, l'intrepit Tartarín, no's mogué del barri de dalt. Tan aviat se'l veia a peu dret devant dels banys moros, esperant l'hora que aquelles dames surten a colles del bany, tremoloses i perfumades; com arrupit devant de les mesquites, suant i bufant per treure-s les seves grans bòtes avans d'entrar en el santuari.

Devegades, allà a la nit, quan s'entornava desolat de no haver pogut descubrir res, ni en els banys ni en les mesquites, el nostre tarasconès, al passar per les cases mòres, sentia cants ensopits, tocar mig somort de guitarres, tocar de timbals i rialles soptades de dòna que li feien batre el cor, es deia:

—Quí sab si ella és aqui dintre!

I allavores, si no hi havia ningú al carrer, s'apropava a una de les cases, alçava el pesant pica-portes i trucava poc a poquet... Els cants i el riure paraven. Derrera de les parets no se sentia més que xarroteig, com un vol d'aucells mig adormits.

—Preparem-nos!—pensava l'heroe,—que aqui passarà alguna cosa.

I lo que passava, casi sempre, era un gibrell

d'aigua freda que li abocaven al cap, o quatre pells de taronja o alguna figa de moro. Total res!

Dormiu tranquils, lleons de l'Atlas!

Santiago Rusiñol
Obra completa

IX

El princep Gregori de Montenegro.

IX

El princep Gregori de Montenegro

Feia ja dugues setmanes llargues que l'infortunat Tartarín cercava sa dama algerina, i de segur qu'encare la cercaria, si la Providencia dels Aimadors no hagues vingut a ajudar-lo, amagada sota'l trajo d'un gentil-home montenegri.

Com va ser? Veus-ho aqui.

A l'hivern, totes les nits dels dissaptes, en el gran Teatre d'Alger, s'hi donen balls de disfreces; com a l'Ópera. És l'etern i l'ensopit ball de provincies. Poques parelles a la sala, algun rebuig del Casino o de Bullier, verges folles que segueixen a l'exércit, presumides passades de moda, galans de saldo, i cinc o sis bogaderetes de Mahó, que's llençen a la disbauixa,

però guardant del temps de virtut una mica de flaire d'all, i de salsa safranada... El verdader cop d'ull no és a la sala. És al *foyer*. Allí's veu la gran gentada, febrosa, al voltant del panyo vert: allí *zuavos* llicenciats, vigilant els sous a-la-que-salta; moros marxants del barri de dalt, negres, homes de Malta, llauradors de l'interior que han fet quaranta llegües de camí, per venir a probar sobre un as, el valor d'una carreta o de la parella de bous, i allí tot-hom tremolós, groc, apretant les dents, amb aquell mirar especial que tenen els jugadors, que arriben a tornar-se guerxos de tan mirar-se una carta.

Més enllà, les tribus de jueus algerins, que's pot dir que juguen en familia. Els homes, allà, porten el trajo oriental, asquerosament guarnit de mitjes blaves i de casquets de vellut... Les dònes, grassotes, fades i descolorides, s'aguanten encarcarades per uns grans plastrons d'or que porten, que no les deixen bellugar, i acoblats al vol de la taula, tota aquesta tribu, crida, fa tractes, compta amb els dits, i alguna vegada, fins juga. Però això és no més de tant en tant. Després d'uns grans conciliabuls, un vell Patriarca, am cara de Pare etern, s'allunya, cap a la taula, i juga un duro familial. I allavores, mentres dura la partida, allò és una lluentor d'ulls hebreus, que miren cap an aquella taula: d'ulls terribles d'aimant negre, que fan tremolar les peces d'or, i acaben per atreu-

re-les, com si tinguessen un fil que anes estirant la moneda.

I després, vingan raons; i baralles, i renecs de tots els paisos, i crits am totes les llengües, i ganivets que's desclouen, i la policia que puja, i els diners, que qui sap aon paren.

Doncs bé, alli, al mig d'aquesta saturnal, en Tartarín s'havia estraviat, un vespre, per cercar la pau del cor i aquell oblit que desitjava.

L'heroe, sol, entre-mig de la gent, anava pensant en la seva mòra, quan tot d'una, entre'ls crits que hi havia en una taula de jòc i ofegant el soroll dels diners, va sentir dugues veus furioses.

—Cavaller!

—Què voleu dir, senyor meu!

—Que parleu amb un cavaller!

—Millor, senyor meu!

—Que sóc el princep Gregori de Montenegro! Cavaller!

Al sentir en Tartarín aquest nom, commogut, atraveçà la gentada, i va venir a primera fila, content i orgullós de trobar altra vegada el seu princep; aquell princep montenegri, tan galant i tan complert que havia mig conegut en el barco.

Desgraciadament, el titul d'altesa, que tant havia enlluernat an el bon tarasconès, no produïa cap efecte an el oficial de caçadors am qui el princep es disputava.

—No sé què hi guanyo am tot això,—va dir el militar am sorna, dirigint-se an aquell gallíner:—En Gregori de Montenegro. I qui'l coneix aquest senyor? El deuen coneixer a casa seva!

En Tartarín, indignat, va avançar.

—Dispensin. Jo! Jo conec el princep;—va dir am veu convençuda, am son millor accent tarasconès.

L'oficial de caçadors se'l va mirar un moment cara a cara, i digué arronçant les espatlles:

—Doncs, partiu-vos els vint francs que falten, i que s'acabin les raons.

I se'n va anar am la gentada.

El nostre fogós Tartarín volia corre-li al derrera, però el princep el va agafar pel braç i li va dir:

—Deixeu-lo estar! Això corra pel meu compte.

I agafant al tarasconès pel braç, se'l en va emportar a fòra a tota preça.

Aixis que van ser a la plaça, el princep Gregori de Montenegro, es va treure el barret, saludant-lo, va allargar la mà an el nostre heroe, i recordant el seu nom molt vagament, li va dir am veu commoguda:

—Senyor Barbarín...

—Tartarín—va insinuar l'altre timidament.

—Tartarín o Barbarín, no ve d'aquí... Des-

d'ara, senyor Tartarín, la vida o la mort ens agermana.

I el noble montenegri li va saccejar la mà, amb energia, i ja vos podeu figurar si en va estar ufanós en Tartarín, que no més anava dient: Princep! Princep!

Un quart més tard, estaven els dos amics instalats an el Restaurant dels Plátanos, agradable casa de nit, am terrats banyant-se an el mar, i allà, amb un bon enciam a la russa, regat d'un bon vi de Crescia, refermaven l'amistat i la reconeixença.

No vos podeu imaginar persona més seductora que aquest princep montenegri. Primet, fi, amb els cabells riçadets, afeitat a tot afeitar, i estrellat de condecoracions estranyes, tenia l'ull maliciós, el gesto amanyagador, i un poc d'accent italià, que li donava un cert aire d'un Mazarín sense bigoti: molt ferm per les llengües llatines, i fent-se venir bé de citar Tacit, Horaci, i els Comentaris.

De antiga raça hereditaria, sembla que tots els seus germans, a dèu anys, ja l'havien fet emigrar, per ses opinions lliberals, i desd'allavores corria món, per gust, i per instruir-se, com altesa filosofica, i lo que són les casualitats; el princep, aquell princep havia estat tres anys a Tarascó; i com que'n Tartarín s'estranyava de no haver-lo mai trobat al círcul, o passejant-se en l'esplanada: «sortia tant poc» va dir evasivament s'Altesa, i el ta-

rasconès, per discreció, no li va fer cap més pregunta. Aneu a saber els fondos misteris d'aquestes grans existencies!..

Resultat, que aquesta Altesa gregoriesca era lo que's diu un bon princep. Tot saborejant el vi de Crescia, escoltava pacientment an en Tartarín, que li va parlar de la mòra, i fins va arrivar a prometrer-li que, coneixent com coneixia aquesta mena de senyores, no tardaria gaire a trovar-li.

Es va beure bé, i bona estona. Es va brindar llargament per les «senyores d'Alger, i per Montenegro lliure!»

Al peu del terrat, el mar s'anava gronxant; les ones, a l'ombra, bategaven sobre la platja, amb un soroll de draps mullats que'ls espolcen. L'aire era calent. El cel ple d'estels.

En els plàtanos hi cantava un rossinyol..

I va ser en Tartarín qui pagà'l compte!

Santiago Rusiñol
Obra completa

X

Diga-m el nom del teu parc i et diré'l nom d'aquesta flor.

X

Diga-m el nom del teu pare i et diré'l nom d'aquesta flor.

Quins uns els princeps montenegrins per aixecar aviat la llebra!

L'endemà d'aquesta vetlla an els Plátanos, ja hi era de bon dematí an el quarto del tarasconès.

—Apa, depreça, vestiu-vos. S'ha trobat la vostra mòra. Es diu Baia. Vint anys, hermosa com un cor, i ja és viuda.

—Viuda!... quina sòrt! va dir alegrament en Tartarín, que no les tenia ben bé totes amb aquêts marits d'Orient.

—Viuda, però vigilada per un germà!

—Malament!

—Un moro feréstec que vèn pipes en un baçar d'Orleans.

Santiago Rusiñol Obra completa

Aquí hi hagué un moment de silenci.

—*Bueno*, va continuar dient el princep, però vos no crec que sigueu home per espantar-vos per poca cosa. Ademés que potser ens el farem nostre comprant-li una col·lecció de pipes. Apa, a vestir-se, i depreça. Que sou un afortunat gat dels frares!

Groc, commogut i el cor plè d'amor el tarasconés saltà del llit, i mentres s'anava cordant am tanta preça com podia'ls amples calçotets de franela, va dir:

—I ara, què he de fer?

—Senzillament, escriure a la dama i demanar-li una cita.

—Es dir que sap el francès? va dir desilusionat l'ignocent d'en Tartarín, que sommiava un Orient sense barreja de cap mena.

—Ni un sol mot, va dir el princep sense immutar-se; però vos m'anireu dictant la carta i jo vos l'aniré traduint.

—Oh princep, i quanta bondat!...

I el nostre tarasconès va comensar a passejar a grans gambades per dins del quarto, silenciós i concentrat.

Ja vos podeu figurar que no s'escriu lo meteix a una mòra d'Alger que a una griseta de Bellcaire.

La sòrt va ser que'l nostre heroe tenia a dintre la testa grans i numeroses lectures, am les que va poguer compondre barrejant la retórica selvatge dels indios de Gustave Aymard,

amb el *Viatge a Orient* de Lamartine i algunes reminicencies que tenia del *Cantic dels Cantics*, la carta més oriental que s'hagi pogut escriure. Comensava aixís la carta:

«Com l'avestrus ane la sorra.»

I acabava d'aquêt modo:

«Diga-m el nom del teu pare i et diré'l nom d'aquesta flor.»

Al enviar-la, el romantic Tartarín hi hauria volgut afegir un ram de flors emblematicas a la moda oriental; però'l princep Gregori fou de parer que valia més comprar pipes a casa del seu germà, que a més de calmar el genit selvatge d'aquêt terrible subjecte, també agradaria a la dama que fumava com un home.

—Anem depreça a comprar pipes, va dir en Tartarín plè d'entussiasme.

—No. Deixeu-me-hi anar a mi, que les compraré més barato.

—Cóm? Vos meteix. Vos meteix hi anireu, oh princep! I el bon home, tot confós, va donar tot seguit la boça al servicial montenegrí, recomenant-li que no quedés curt perquè la dama estés contenta.

Desgraciadament el negoci, encare que ben treballat, no va anar pas tant depreça com era de creure de moment. Extraordinariament commoguda, segons sembla, de la eloqüencia d'en Tartarín, i ja seduida per endevant, no hauria volgut res més que rebre'l, però'l germà tenia escrupols, i per treure-li aquêts es-

crupols en va haver de comprar a dotzenes, a groces, a munts i fins a cargaments, de pipes!

—I què en dèu fer de tantes pipes aquêt dimoni de Baia? es preguntava en Tartarín, però quan s'ho havia preguntat, pagava.

A l'últim, després d'haver comprat una serrelada de pipes i d'haver llençat onades de poesia oriental, va poguer obtenir una cita.

No tinc necessitat de dir-vos amb els bategaments de cor, que'l tarasconès va preparar-se per aquesta ditxosa cita, am quina unció i quin cuidado's va tallar i enllustrar i escursar l'espessa barba de bon caçador de gorres, sense que per això s'oblidés (fillets meus, tot s'ha de preveure) de deixar-se relliscar a la butxaca'l seu trenca-testes i el seu bon parell de revolvers.

El princep, sempre tant condescendent, també hi va assistir com interprete a n'aquesta primera cita. La dama vivia en el barri de dalt. Devant de la seva porta hi havia fumant cigarrillos un moret de tretze o catorze anys. Era'l famós Ali, el germà, qu'en veient arribar les visites va trucar dos cops a la porta i es retirà am discreció.

La porta es va obrir. Va compareixer una negresa, que sense dir ni una paraula va acompanyar els dos senyors passant per patis interiors a un quartet fresc, ôn la dama'ls esperava mig recolçada en un llit baix. De moment va semblar an el tarasconès que la

mòra era més petita, més ample i una mica més sapada que aquella que havia vist al omnibus. Voleu dir qu'era la meteixa? Aquêt dupte no va fer més que passar com un llamp pel cervell d'en Tartarín.

La dama era tant hermosa ajeguda d'aquell modo, amb els peus nusos, amb aquells dits grassonets plens d'anells, tant rossa i tant fina, sota la cotilleta daurada i sota el vestit de flors deixava endevinar per dintre una persona tant amable, tant rodanxona, tant rodona de per tot, que vaja! era una lleminadura. Fins el tubo d'ambar que fumava, l'embolcallava d'un fum ros que hauriau dit qu'era una gloria.

Al entrar el tarasconès es va posar una mà sobre'l cor, es va acotar lo més moro que va poguer i va girar uns ulls de passió. Baia se'l va mirar un moment; no va dir res, però deixat el seu canó d'ambar, es va girar de l'altra banda, i tapant-se la cara am les mans no's va veure més que un coll blanc (que la passió de riure feia moure) com un coixí plè de perles.

Santiago Rusiñol
Obra completa

XI

Sidi Tart'ri Ben Tart'ri

XI

Sidi Tart'ri Ben Tart'ri

Si entresseu una tarde cap-al-tard an els cafès algerins del barri de dalt, encare sentiriau avui dia que'ls moros parlen entre ells mig rient i fent-se l'ullet, d'un tal Sidi Tart'ri Ben Tart'ri, que vivia ja fa alguns anys an els barris alts de la vila amb una senyora alegre que la nomenaven Baia.

El Sidi Tart'ri de que's tracta, que ha deixat un recort tant alegre a tots els vols de la Casbah, no és altre que'l nostre Tartarín, com podeu haver endevinat.

Que hi farem! En les vides dels sants i dels heroes hi han hores d'encegament, de defalliment i de turbació. L'ilustre tarasconès com

els altres no se'n va poguer escapar, i per això va durar dos mesos que oblidant-se dels lleons i de la gloria es va ubriagar d'amor, d'amor oriental, i lo meteix que Anibal a Capua es va dormir en les delicies en aquella Alger la Blanca.

El gran home havia llogat al cor meteix de la vila arabe la seva caseta indigena, am pati interior, plátanos, fonts i galeries fresquivoles; i vivia allí, lluny del soroll, al costat de la seva mòra, fet un moro de cap a peus, patint a dintre del seu *narquilé* i menjant confitures de mesc.

La Baia estesa sobre un divan devant d'ell, am la guitarra a les mans *nassejava* aires ensopits, i per distreurer al seu senyor imitava la dança del ventre amb un mirallet a la mà, tot mirant-se les dents blanques o fent-hi llengotes devant.

Com la dama no sabia ni una paraula de francès i en Tartarín ni una d'arabe, la conversa's desanimava sovint i el xarraire tarasconès havia de fer penitencia, de aquelles intemperancies que havia tingut de parlera a la farmacia Bezuquet o a casa del armer Costecalde.

Però això sí: aquesta meteixa penitencia no deixava de tenir el seu encant. Venia a ser un *splin* voluptuós el sentir-se allí tot el sant dia sense poguer obrir la boca, escoltant el glo-gloc del *narquilé*, el raspeix de la guitarra i el so-

rollet que feia la font a sobre del mosaic del pati.

El narquilé, el bany i l'amor; ja'n tenia prou per anar vivint. Sortien poc. Alguna volta, en Sidi Tart'ri am la seva dama a la gropa, anaven montats en la mula a menjar magranes a un hort que havia comprat per allí els afores; però mai, allò que's diu mai, baixava a la vila europea. Am tants *zuavos* borratxos, alcaçars farçits d'oficials i aquell etern soroll de sabres arrastrant-los per sota els arcs, aquell Alger de allà baix li semblava insoportable, lleig i aburrit com un *cuerpo de guardia* d'Occident!

Total: que'l tarasconès era lo que's diu feliç. En Tartarín-Sancho sobre tot, llepol com era de les confitures turques, estava del tot satisfet de la seva nova existencia. Es clâ que'n Tartarín-Quixot, ell, tenia si és o no és el corcó del remordiment, pensant amb el seu Tarascó i am totes aquelles pells promeses. Però això no durava gaire; una mirada de Baia i una trista cullerada de ses endiablades confitures flairoses i torxadores com les begudes de Circé, li treien les ideies negres.

Al vespre'l princep Gregori hi anava a matar l'estona i a parlar de Montenegre, d'aquell Montenegro lliure. Amb una complacencia incansable, aquêt amable gran senyor feia de tot a la casa: d'interprete, d'intendent, i tot això per res, per gust. Fòra d'ell en Tartarín

no més rebía que *Moros*. Tots aquells bandits am caps ferestecs que li havien fet tanta basarda al fons de les barraques negres, un cop vistos d'aprop i tractats, eran comerciants inofensius, brodadors, marxants d'especies o torners de manecs de pipes, tots ells am modos i criança, humils, aixerits, discrets i uns grans punts per jugar a cartes. Quatre o cinc voltes per setmana venien aquêts senyors a casa d'en Sidi Tart'ri a fer la seva partideta. Li guanyaven els diners, li menjaven les confitures i aixis que tocaven les deu se'n anaven discretament donant grans mercès al profeta.

Aixis qu'era fora, en Sidi Tart'ri i la seva fidel esposa acabaven la vetllada an el terrat; un gran terrat blanc que servia de teulada a la casa i desde aont es veia la vila. A l'entorn, mil terrats més també blancs i quiets, a la claror de la lluna baixaven escalonats fins al mar i arribaven cants de guitarra acompanyats per la brisa.

De sopte, com una gran toia d'estels, una melodia clara's desgranava sobre'l cel, y dolçament, allí dalt, sobre'l minaret de la mesquita veina, eixia un hermós *muezin*, destacantse com ombra blanca sobre'l blau fosc de la nit i cantava'l «gloria a Al·lah» amb una veu maravellosa que omplia tot l'oritzó.

Allavores Baia deixava la guitarra, i am sos grans ulls vers al *muezin*, talment semblava que veiés am delicia aquella llunyana prega-

ria. Mentres durava'l cant no's movia, tremolosa, extasiada, com una santa Teresa d'Orient, i en Tartarín, tot commogut, la mirava pregar, i pensava qu'és tant meteix una gran cosa, una hermosa religió, la que pot ubriagar d'aquêt modo.

Tapa-t la cara, oh Tarascó! El teu Tartarín pensava en tornar-se renegat!

Santiago Rusiñol
Obra completa

XII

Ens escriuen de Tarascó

Santiago Ortiz

XII

Ens escriuen de Tarascó

En hermosa mig-diada de cel blau, i brisa tebia, Sidi Tart'ri, cama-açi cama-allà de la seva mula, tornava solet del seu hort. Axarrancades les cames, pels amples coixins d'esparteria inflats per la carga de cindries, gronxat pel soroll dels grans estreps, i seguint am tot el seu cos el balim-balum de la bestia, el bon home caminava per entre un paisatge adorable, les dugues mans creuades sobre'l ventre, i bona cosa ensopit per la calor i per la nyonya.

Tot d'una, al entrar a la vila, un crit formidable'l va despertar.

—Eh!.. Bona sort!.. Juraria qu'és en Tartarín!

Al sentir nomenar Tartarín, amb alegre

accent meridional, el tarasconès va alçar el cap, i va veure, a dugues passes d'ell, la bona cara colrada del nostre-amo en Barbassou; el capità del *Zuavo*, que estava prenent l'absenta, i fumant la pipa, a la porta d'un cafetí.

—Bona negada! En Barbassou!—va dir en Tartarín, parant la mula.

En contes de contestar-li, en Barbassou se'l va mirar amb uns ulls com dugues taronges, després es va plantar a riure, però a riure tan fort i tant a pler, que Sidi Tart'ri quedà parat, allí dalt, a sobre les cindries.

—Quina gatada, pobre senyor Tartarín! És veritat que diuen que vos haveu fet moro? I la Baia? Que encara canta *Marco la bella?*

—Qu'és això de *Marco la bella?*—va dir en Tartarín, indignat.—Haveu de saber, capità, que la persona de qui parleu, és una noia mòra, honrada, i que no sab un mot de francés.

—La Baia no sab un mot de francés? Però de quina terra baixeu?

I el brau capità rigué més fort.

Però encare no's va adonar que la cara del pobre Tart'ri s'anava allargant per moments, va virar, i va dir:

—Escolteu: pot-ser no parlem de la meteixa. Quedem am que m'he equivocat... Solzament em sembla, senyor Tartarín, que fariau santament de no fiar-vos del tot de certes mòres d'Alger, i dels princeps de Montenegro.

En Tartarín s'alçà sobre'ls estreps, i va dir, fent una ganyota.

—El princep és un amic meu, capità!

—Bueno, home, bueno; per això no teniu d'enfadar-vos. Voleu pendre una absenta? No? No voleu res, per la terra? Tampoc? Conformes, doncs, i bon viatge. I aproposit, estimat colega: tinc bon tabac de França, si en voleu pendre alguna pipa, apa, preneu-ne, preneu-ne, que vos farà bé! És aquest tabac d'Orient, que vos omplena la testa de cabories!

Després d'això, el capità seguí am l'absenta, i en Tartarín, tot concirós, s'en va anar cap a la caseta. Si bé el seu cor generós no hi volia saber res de lo que li digué en Barbassou, aquelles insinuacions l'havien entristit bona cosa, i aquell parlar d'allà baix, i aquell accent del terrer, i les paraules groixudes, havien despertat dintre seu certs remordiments boirosos.

Al ser a casa, no trobà a ningú. Baia era al bany; la negresa li semblà lletja, i la casa li semblà trista. Pres d'estranya melanconia, es va asseure vora la font, i va carregar la pipa amb el tabac den Barbassou. El tabac estava embolicat amb un fracment de *El Semáforo*, i un cop el va tenir desclos, el nom de la seva vila li va saltar en plena vista.

Ens escriuen de Tarascó:

«La vila està molt agitada. Tartarín, el ca-

çador de lleons, que va anar-se'n a caçar els grans felins, no ha donat senyals de vida, i no se'n sab res, ja fa molts mesos. Què s'ha fet el nostre heroic compatriota? Casi un no gosa preguntar-s'ho, quan un ha conegut, com nosaltres, aquell cap ardent, aquell atrevit, aquella fam d'aventures. Ha estat, com tants i tants altres, colgat an els grans sorrals, o trocejat per les dents d'un d'aquests monstres de l'Atlas, dels que havia promés la pell a l'ajuntament de la vila? Terrible incertitut! No obstant, alguns dels mercaders negres, vinguts a la fira de Bellcaire, pretenen haver trovat un europeu, en ple desert, quines senyes se li assemblaven, i que's dirigia a Tombutú! Déu guardi al nostre Tartarín.»

Quan va haver acabat de llegir, el nostre tarasconès, es va tornar groc, vermell, i de tots colors. Tot Tarascó li va apareixer: el cercle, els caçadors de gorres, el silló verd dels Costecaldes, i volant arran de terra com una àliga plomada, el formidable bigoti del brau comandant Bravida.

Allavores, al veure s, allà, tal com era, covardament arronsat a sota uns cabells de dòna mentres que tot-hom el creia esclafant feres rabioses, en Tartarín de Tarascó s'avergonyí d'ell meteix; va plorar... i, redreçant-se, va dir:

—Al lleó! Al lleó!..

I llençant-se, tot de cop, al quarto dels mals

endreços, on dormien plens de polç, la tenda-abric, la farmacia, les conserves, i la caixa d'armes, les va arrossegar al mig del pati.

En Tartarín-Sancho, acabava de morir: sols quedava en Tartarín-Quixot.

I no més amb el temps més just d'inspeccionar el seu material, de guarnir-se, de calçarse les grans bòtes, d'escriure dos mots al príncep pera confiar-li la Baia; amb el temps de ficar dintre d'un sobre alguns bitllets de banc, plens de llagrimes, l'intrepit tarasconès rodolà am la diligencia per la ruta de Blidàh, deixant a casa a la negresa, parada a devant del *narquilé*, del turban, de les babutxes, i de les desferres mussulmanes den Sidi Tart'ri Ben Tart'ri, llastimosament tirades als trebols blancs de la galeria.